

AMBITIEDOCUMENT UTRECHTSE WATERPARTNERS

Gezamenlijke inbreng
voor de provinciale
Omgevingsvisie
Utrecht

versie 27 juni 2019,

> DE PARTNERS

Rijkswaterstaat
Ministerie van Verkeer en Waterstaat

COLOFON

TEKST:

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht,
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden,
Waterschap Rivierenland,
Waterschap Vallei en Veluwe,
Rijkswaterstaat Midden-Nederland,
Oasen,
Vitens,
Waternet

AFBEELDINGEN:

Tom Overgaauw (pagina's 1, 4, 6, 9, 10, 11, 13 en 14),
Robert Oosterbroek (pagina 17)

VORMGEVING:

Tom Overgaauw (HDSR)

> INHOUD

1. INLEIDING 4

2. KERNBOODSCHAP 5

3. MAATSCHAPPELIJKE
OPGAVEN 8

> 1. INLEIDING

AMBITIEDOCUMENT

Dit Ambitiedocument is de gezamenlijke inbreng van de waterpartners; de waterschappen (Amstel, Gooi en Vecht, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Rivierenland en Vallei en Veluwe), Rijkswaterstaat Midden-Nederland en de drinkwaterbedrijven (Oasen, Vitens en Waternet), binnen de provincie Utrecht voor de provinciale Omgevingsvisie. Met dit ambitiedocument sluiten we nauw aan bij de thema's van de provincie in het proces van de Provinciale omgevingsvisie. Het ambitiedocument is gemaakt om te inspireren, om het gesprek te starten en om in co-creatie bij te kunnen dragen aan de provinciale omgevingsvisie die haar uitwerking heeft op gemeentelijke omgevingsvisies. Daarbij is een beter begrip van, en omgang met, grond- en oppervlaktewater, vaak het begin van een samenhangende oplossing.

Hiermee willen we samen met de provincie koers zetten naar een duurzame en waterinclusieve leefomgeving. Geheel volgens de geest van de Omgevingswet zoeken we maximale samenhang en samenwerking. Dit ambitiedocument is opgesteld, omdat we het belangrijk vinden de waterthema's te verbinden aan grote, maatschappelijke opgaven die op onze leefomgeving afkomen. Opgaven zijn (1) klimaatadaptatie en verstedelijking, (2) transitie van de landbouw, landelijk gebied en bodemdaling, (3) veilige en gezonde leefomgeving

(4), energietransitie en (5) circulaire economie. Samenwerking is nodig om antwoorden te ontwikkelen op vragen rond deze belangrijke thema's.

RELATIE MET BESTAANDE GEBIEDSVISIES EN VERKENNINGEN

Dit ambitiedocument kan worden beschouwd als een oplegdocument bij bestaande gebiedsuitwerkingen van de individuele waterpartners, zoals de Blauwe Omgevingsvisie 2050 (BOVI2050) van Waterschap Vallei en Veluwe, de Wateragenda van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, de Watervisie van Waterschap Rivierenland, Geel in Omgevingsvisies van Rijkswaterstaat, de Drinkwaterstrategie van Vitens en de provincie en het sluit aan op de voorstellen vanuit de Provinciale Begeleidingsgroep transitieagenda en de Beleidsverkenning bodem- en grondwaterkwaliteit. Dit ambitiedocument is gericht op de meer algemene kernpunten en maatschappelijke thema's. Gedurende het proces brengen de waterpartners hun eigen gebied specifieke kennis in.

> 2. KERNBOODSCHAP

NEDERLAND STAAT VOOR NIEUWE, GROTE UITDAGINGEN IN DE FYSIEKE LEEFOMGEVING

Een aantal grote maatschappelijke opgaven vraagt om ruimte binnen de fysieke leefomgeving. Om deze opgaven te accommoderen willen wij actief participeren in een gebiedsgerichte integrale benadering. Het maken van keuzes tussen onvergelykbare opgaven is daarbij onvermijdelijk. Om tot een verantwoorde afweging van deze keuzes te komen, hanteert de NOVI een drietal afwegingsprincipes:

1. Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies;
2. Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal;
3. Afwentelen wordt voorkomen.

Voor de waterpartners vormen deze afwegingsprincipes een belangrijke leidraad om gezamenlijk te komen tot gebiedsspecifieke keuzes.

KLIMAATVERANDERING GEEFT KANSEN VOOR EEN INTEGRALE, GEBIEDSGERICHTE BENADERING

Klimaatverandering, transitie van de landbouw, bodemdaling, CO₂-uitstoot, verstedelijking, de toenemende drinkwatervraag en de energietransitie zijn belangrijke factoren die ervoor zorgen dat de druk op het grond- en oppervlaktewater in de provincie Utrecht toeneemt. Dit betekent dat de kans op droogte, wateroverlast en overstromingen alleen maar groter wordt. Daarnaast worden ook de waterkwaliteit en de ecologie beïnvloed. Een klimaatrobuuste en toekomstbestendige inrichting van onze leefomgeving zowel boven als onder de grond, gebaseerd op de kenmerken van het bodem- en watersysteem, is dan ook essentieel om ervoor te kunnen zorgen dat we ook in de toekomst kunnen wonen, werken en recreëren in de provincie Utrecht. Goed waterbeheer is essentieel om deze uitdagingen het hoofd te bieden.

EEN HOOG WATERBEWUSTZIJN EN RISICOBESEF VAN BEDRIJVEN EN INWONERS ZIJN HIERBIJ ESSENTIEEL

De kans op schade als gevolg van wateroverlast en droogte zal vaker optreden. Welke maatregelen de overheid ook neemt om de gevolgen van klimaatverandering te beperken, er blijft altijd een risico bestaan dat er toch schade ontstaat of watertekorten optreden. Daarom is het van belang om vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid samen te zoeken naar oplossingsrichtingen. Een heldere communicatie hierover richting bedrijven en inwoners is essentieel om hen ook tot inzicht te laten komen dat er bij hen ook een opgave ligt, bijvoorbeeld verstandig omgaan met water (waterbesparing). Duidelijk moet worden op welke bescherming en watervoorziening bedrijven en inwoners kunnen rekenen, welke verantwoordelijkheid zij zelf hebben en welke maatregelen zij vervolgens kunnen uitvoeren.

EEN GOEDE BESCHERMING VAN DRINKWATERGEBIEDEN IS NODIG

Winning van aardwarmte is risicovol voor grondwater vanwege mogelijke lekkages van de boorputten en het doorboren van beschermende lagen. Grondwater is in de provincie Utrecht een belangrijke bron van het drinkwater. In de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) worden grondwaterbeschermingsgebieden, waterwingebieden en boringvrije zones uitgesloten voor aardwarmteprojecten, maar boringen buiten deze gebieden worden niet uitgesloten. De provincie Utrecht sluit zich

aan bij STRONG en sluit binnen de gebieden al aardwarmteboringen uit conform de provinciale milieuverordening. We verwachten van de provincie dat ze een actieve regierol blijft nemen bij het geven van adviezen over (aanvragen voor) aardwarmteprojecten. Om ook in de toekomst in de groeiende drinkwatervraag te kunnen voorzien, wijzen provincies in samenwerking met drinkwaterbedrijven ‘aanvullende strategische voorraden’ (ASV) aan. De bescherming van drinkwatergebieden (waterwingebied, grondwaterbeschermingsgebied en boringsvrije zone) en ASV’s moet een randvoorwaarde zijn in de regionale energiestrategieën.

HET VRAAGT OM EEN INTEGRALE DUURZAME SAMENWERKING TUSSEN DE DIVERSE OVERHEDEN, BEDRIJVEN EN INWONERS

Een eerste stap daarin is het gezamenlijk opstellen van de Omgevingsvisie waarin één samenhangende visie voor de fysieke leefomgeving voor de provincie Utrecht wordt gemaakt. Dat biedt mooie kansen voor het vergroten van het waterbewustzijn bij alle partijen. En het biedt kansen om de wateropgaven te koppelen aan de provinciale doelen; schoon en voldoende drinkwater voor nu en later (ASV’s), natuur, economie, energie en mobiliteit. Aangezien alle provinciale thema’s een sterke relatie hebben met water en klimaat is dit kansrijk. Voor de waterpartners staan hierbij centraal “water als ordenend principe bij ruimtelijke ontwikkeling boven en onder de grond”, “sluiten van kringlopen” en “veilig en betrouwbaar drinkwater nu en in de toekomst”.

HET VRAAGT OM GRENSONTKENNEND SAMENWERKEN

Alleen samen kunnen we de uitdagingen waar we voor staan het hoofd bieden. Vanuit onze betrokkenheid, taak, kennis en deskundigheid op het gebied van water, klimaatbodem en ondergrond, én onze gebiedskennis werken we graag met alle belanghebbenden samen aan een klimaat- en toekomstbestendig inrichting van het gebied en het vergroten van het waterbewustzijn. We doen dit door op een integrale en gebiedsgerichte wijze te werken aan de maatschappelijke opgaven. We zorgen daarbij dat er voldoende ruimte is voor flexibiliteit, functiecombinatie en maatwerk en dus voor regionale en lokale afwegingen. We werken samen op basis van vertrouwen en gelijkwaardigheid. Daarbij kijken we over de eigen beheergrenzen heen. Want alleen samen kunnen we zorgen voor samenhang.

DE OMGEVINGSVISIE LEGT EEN GOEDE BASIS VOOR EEN GEZAMENLIJKE AANPAK

Met het opstellen van een provinciale Omgevingsvisie zijn we er nog niet. Om de doelstellingen uit de Omgevingsvisie te behalen is een gezamenlijke aanpak nodig. Dit vraagt om richtinggevende keuzes over de maatschappelijke transities en een langdurige regie vanuit de provincie met effectieve (stimulerings)maatregelen om noodzakelijke ontwikkelingen aan te jagen.

De toekomstvisie legt de focus op 2050. Klimaatverandering en andere maatschappelijke opgaven, vragen nu al actie om tijdig te kunnen komen tot een waterbewuste omgeving en een toekomstbestendige inrichting. Deze urgentie moet tot uitdrukking komen in de Omgevingsvisie.

> 3. MAATSCHAPPELIJKE OPGAVEN

KLIMAATADAPTATIE EN VERSTELIJKING

Nederland heeft de ambitie om in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht te zijn. De gevolgen van het veranderende klimaat moeten aangepakt worden. Stad en land krijgen een klimaat-adaptieve inrichting. De groei die de regio de komende jaren doormaakt zal hiervoor worden benut. Deze groei is van directe invloed op de inrichting en het ruimtebeslag van stad en land, van zowel boven- als ondergrond.

Landelijke gebieden en randen van steden en dorpen lenen zich goed om te functioneren als robuuste klimaatmantel. Op een aantal specifieke plekken in de stadsranden is ruimte om op grotere schaal water te bergen en grote groene structuren te realiseren. Door het bijeenbrengen van doelstellingen en opgaven kan klimaatbestendigheid integraal gerealiseerd worden met andere maatschappelijke opgaven. Klimaatlandschappen, met bijvoorbeeld waterberging, bieden ook kansen voor nieuwe functies en grondgebruik zoals recreatie, duurzame energie, woningbouw en natuur. De specifieke karakteristieken van de landschappen geven richting aan een klimaatbestendig landschap.

WELKE UITDAGINGEN ZIEN WE:

- Het laten **doorwerken van klimaatadaptatie** in zowel het ontwerp van gebouwen, tuinen en openbare ruimtes als in diverse sectoren (niet alleen water), burgerinitiatieven en op diverse schaalniveaus;
- Het toepassen van **flexibele vormen van implementatie**: hoe kunnen we de implementatie van klimaatmaatregelen zodanig organiseren dat veranderende inzichten en omstandigheden kunnen leiden tot bijstelling van de implementatie zelf?;
- Het borgen van **voldoende en schoon grond- en oppervlaktewater**. Daarbij horen ook mogelijke keuzes voor waterverdeling in tijden van waterschaarste (verdringingsreeks) en het toepassen van maatregelen ten behoeve van drinkwaterbesparing;
- Duurzaam **waterveiligheidsbeleid** en een gezamenlijke uitwerking van het Regionaal Programma Gevolgbeperking Overstromingen Utrecht.
- Duurzaam gebruik van het oppervlaktewater mede ter bescherming van het grondwater, bijvoorbeeld door het **slim combineren** van harmoniërende functies.

WAT BIEDEN WIJ:

- Als waterpartner van provincies en gemeenten willen wij bijdragen aan een gezamenlijke aanpak voor [klimaatinclusief \(her\)ontwikkelen](#). Door het verbinden van onze kennis aan het ruimtelijk en sociaal domein komen we samen tot slimme functiecombinaties en integrale oplossingen;
- Er ligt een grote druk op woningbouw. Wij hebben kennis over [klimaatbestendig bouwen](#) met een positieve MKBA.
- De waterpartners geven inzicht in de knelpunten door de, samen met de provincie en gemeenten uitgevoerde, [klimaatstresstesten](#) en helpen bij het ontwikkelen van oplossingsrichtingen.
- Een gezamenlijke verkenning van de manier waarop instrumenten optimaal ingezet kunnen worden voor het realiseren van klimaatmaatregelen en -bewustzijn. Denk bijvoorbeeld aan mogelijke [subsidies](#), [innovatieprogramma's](#) en [netwerken](#) en experimenteerruimte in de vorm van 'Living Labs';
- Data en expertise om de provincie te adviseren over de zoetwaterbeschikbaarheid en de [mogelijkheden voor waterverdeling](#);
- Data en kennis om de provincie te adviseren in [mogelijkheden voor drinkwaterbesparing](#), bijvoorbeeld in nieuwbouw of in zeer droge periodes;
- Ideeën over het meewegen van beheerkosten bij klimaatrobuuste investeringen ([Life Cycle Costs](#)). Deze ideeën delen we graag met de provincie;
- We willen samen met de provincie inzetten op [waterbewustzijn en \(drink\)waterbesparing](#) en risicobesef. Wij communiceren daarom transparant over de beschermingsniveaus van de overheid en risico's en handelingsperspectieven en verantwoordelijkheden van bedrijven en inwoners en de gevolgen van de stijgende drinkwatervraag. Hiervoor worden campagnes zoals 'ElkeLiterTelt' gestart. In de drinkwaterstrategie is het gezamenlijke actieprogramma Drinkwaterbesparing opgenomen.
- Om west Nederland in tijden van droogte van zoetwater te kunnen voorzien is extra capaciteit van de waterdoorvoer nodig (Klimaatbestendige Wateraanvoer). De waterpartners denken mee over kansen voor [meekoppelen](#) langs de Oude en Leidsche Rijn en Lopikerwaard voor bijvoorbeeld recreatieve ontwikkeling, ontwikkeling van gezamenlijke energieprojecten en het maken van nieuwe landschappen en natuur.

TRANSITIE LANDBOUW, LANDELIJK GEBIED EN BODEMDALING

De provincie Utrecht kent een rijke aaneenschakeling van landschappen. Deze landschappen transformeren in de komende 30 jaar, net als ze dat in de afgelopen decennia hebben gedaan. Ze veranderen mee onder de druk van bijvoorbeeld de toenemende verstedelijking en recreatie, door veranderingen in de landbouw, nieuwe opgaven zoals duurzame energieopwekking en de stijgende drinkwatervraag, waardoor er meer (of grotere) gebieden nodig zijn voor drinkwaterwinning. Transformatie mag, het landschap is geen museum. Transformatie en ontwikkelingen moeten vooral bijdragen (in plaats van afbreuk doen) aan de kwaliteit van de leefomgeving, de natuur en het landschap en de (grond)waterkwaliteit. Waar energie zit in gebieden willen we snel aan de slag gaan. Dit ook om voorbeelden te stellen.

Water is een essentieel onderdeel van het landschap. Water speelt daarom een belangrijke rol bij het beschermen, versterken en vernieuwen van de bijzondere cultuurhistorische landschappen

in het gebied. Nieuwe opgaven en projecten zijn een kans om deze kracht te versterken, om te behouden door vernieuwing. Door opgaven samen te brengen onder een gezamenlijke doelstelling wordt meer mogelijk. De waterpartners willen actief en gebiedsgericht samenwerken met andere gebiedspartners aan een krachtig landschap. Wij zoeken naar mogelijkheden om eigen doelstellingen te realiseren, in combinatie met de versterking van bijvoorbeeld cultuurhistorie, natuur en recreatie.

De provincie stimuleert de transitie van de landbouw om van reguliere landbouw naar ecologische verantwoorde kringlooplandbouw over te kunnen stappen. Op die manier kan de landbouw ook mede bijdragen aan een goede en gezonde waterhuishouding. Dit kan bijvoorbeeld door geen gebruik te maken van bestrijdingsmiddelen of te voorkomen dat diergeneesmiddelen in het milieu terecht komen en door lokale kringlopen te sluiten.

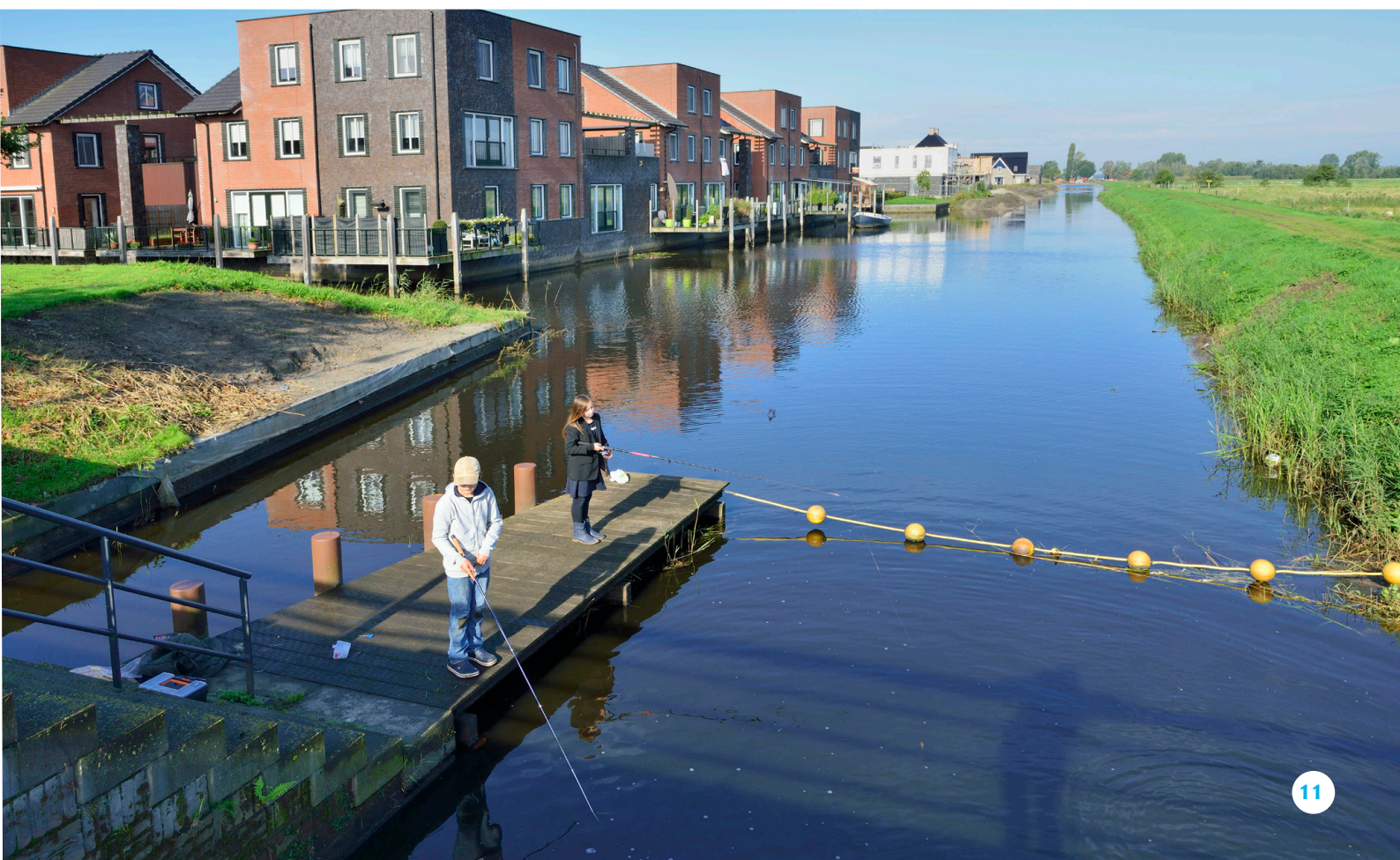

WELKE UITDAGINGEN ZIEN WE:

- De waterpartners willen samen met de provincie en de stakeholders de maatschappelijke dialoog aangaan om te verkennen of **adaptatie** aan de orde is of op termijn **transitie**.
- In het veenweidegebied is bodemdaling een groot maatschappelijk vraagstuk. Bij nieuwbouw en herstructurering in het bebouwde gebied is **aangepast bouwen** noodzakelijk. In het landelijk gebied gaat het om de houdbaarheid van het huidige systeem op de lange termijn.
- De verantwoordelijkheden voor **grondwater** (grondwateronderlast, -overlast en -kwaliteit) zijn complex belegd bij overheden en inwoners. De overheden kunnen vanuit kennis en overzicht ruimtelijke ontwikkelingen boven en onder maaiveld initiëren en faciliteren.
- Het zorgen voor **regionale invulling en afstemming**. Faciliteer indien nodig kleine(re) gemeentes in het maken van gemeentelijke dan wel bovengemeentelijke Omgevingsvisies.
- Een gebiedsgerichte aanpak is essentieel bij de aanpak van (historische) verontreinigingen in de **bodem en ondergrond**. Zeker als drinkwaterbronnen in het geding zijn.

WAT BIEDEN WIJ:

- Wij willen vroegtijdig samenwerken om **synergie** in projecten tussen bijvoorbeeld cultuurhistorie, natuurontwikkeling, water en recreatie, te combineren met waterprojecten, zoals waterberging en waterwinning voor drinkwater.
- Het bodem- en watersysteem is de drager en vormer van het landschap voor de bodem en de ondergrond. De waterpartners nemen het initiatief bij de versterking van of de transitie naar **robuuste systemen** waarbij de gehele waterkringloop, inclusief grondwater, wordt meegenomen.
- Wij bieden kennis, innovatie en partnership om op korte termijn in te zetten op het remmen van bodemdaling. Wij leveren instrumenten, zoals **onderwaterdrainage**. Ook stimuleren we **pilots met nieuwe teelten**, zoals lisdoddes en cranberries. Via gebiedsprocessen komen we samen met belanghebbenden tot maatregelen.
- Samen met onze partners stimuleren wij de realisatie van **duurzame bodemsystemen** en het duurzaam gebruik van bestrijdingsmiddelen en meststoffen.
- Door veenoxidatie vindt **CO₂ uitstoot** plaats. Het beperken van bodemdaling in het veenweidegebied biedt kansen om ook bij te dragen aan klimaatmitigatie. De waterpartners monitoren de CO₂ uitstoot in gebieden waar onderwaterdrainage is aangelegd.

VEILIGE EN GEZONDE LEEFOMGEVING

De stad groeit, de landbouw innoveert en de maatschappelijke vraag naar natuur en groen verandert. Dat vraagt om nieuwe investeringen en innovaties op het gebied van een gezond leefklimaat in zowel het stedelijk als het landelijk gebied. De veilige en gezonde leefomgeving is in Utrecht een centraal thema bij alle ontwikkelingen.

Voldoende en schoon drinkwater is een eerste levensbehoefte. Om ook in de toekomst voldoende en kwalitatief goed water te hebben om drinkwater van te maken, is het nodig om strategische en nationale grondwaterbronnen te beschermen. De huidige grondwaterbronnen voor de drinkwatervoorziening zijn over het algemeen goed beschermd via provinciaal beleid. Dit ligt anders voor oppervlaktewaterbronnen zoals die bij Nieuwegein en Nieuwersluis.

Langdurige perioden van droogte maken dat het niet meer vanzelfsprekend is dat er altijd voldoende zoetwater (grond- en oppervlaktewater) beschikbaar is. Ontwikkelingen in de agrarische sector, zoals de toename van watergebruik door de fruitteelt en het remmen van bodemdaling door nathouden van veen, en het doorspoelen van watergangen voor de waterkwaliteit zorgen voor een grotere watervraag.

Schoon water is de basis voor een gezonde leefomgeving. In een regio waar gezondheid voorop staat verlang je een zeer goede waterkwaliteit. Alle partijen (overheden, omgevingsdiensten, drinkwaterbedrijven, bewoners, GGD, ziekenhuis en universiteit, agrarische sector, etc.) kunnen aan de gezonde leefomgeving bijdragen. Het faciliteren van ruimte voor sport en beweging in combinatie met natuurwaarden en biodiversiteit is een voor de hand liggende extra kans die grote meerwaarde kan opleveren voor het leefklimaat in de stad. De waterpartners zijn belangrijke partners in Healthy Urban Living.

In het landelijk gebied is de samenwerking met agrarische sector, die gaat leiden tot schone sloten, een gezonde bodem en meer biodiversiteit, van groot belang.

Dijken zijn belangrijke, landschappelijke elementen, die ons beschermen tegen overstromingen. Dijken hebben daarnaast andere functies en waarden. In het beheer en bij benodigde verbeteringen

houden wij daar rekening mee. Er is ruimte voor dynamische (buitendijkse) natuurgebieden en achter de dijken bevinden zich aantrekkelijke landbouw- en recreatielandschappen. Het landschap

kan beleefd worden via de vele routes op en langs de dijken. Visvriendelijke en energieneutrale kunstwerken vormen de verbinding tussen het binnendijks en buitendijks gebied en zijn de monumenten van de toekomst, in lijn met de lange traditie van Nederlandse waterbouw.

WELKE UITDAGINGEN ZIEN WE:

- Het in een vroeg stadium betrekken van de waterpartners bij [gebiedsprocessen](#) om te komen tot co-creatie.
- In 2027 moeten de doelen van de [Kaderrichtlijn Water](#) gehaald zijn. Dit vergt de komende jaren een extra inspanning. Dit bereiken we alleen als we met alle betrokken water- en gebiedspartners inzetten op effectieve maatregelen. Ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid.
- [Waterkwaliteit is een provincie-overstijgend thema](#) en het is daarom organisatorisch complex om doelstellingen binnen de provincie te behalen.
- Het terugdringen van opkomende stoffen zoals: medicijnresten, industriële stoffen, microplastics en nano deeltjes zijn belangrijke nieuwe uitdagingen
- Het beschermen van grond- en oppervlaktewater voor de [productie van drinkwater](#). Dit mede in relatie tot de [stijgende drinkwatervraag](#).
- Bepaalde ontwikkelingen leiden tot een toename van het zoetwatervraag, terwijl de [waterbeschikbaarheid](#) afneemt. Samen met alle belanghebbenden willen we afspraken maken, zodat we nu en in de toekomst op een duurzame manier gebruik maken van het beschikbare zoete water.
- Het grote aantal [dijkversterkingen](#) zorgt voor ruimtevraag en druk op de omgeving.
- De samenwerkingsregio Slim watermanagement (RWS, waterschappen en provincies) werkt aan een [Toekomstbestendig ARK/NZK](#). Het Amsterdam Rijnkanaal/Noordzeekanaal-systeem is een kwetsbaar watersysteem voor extreme omstandigheden (hoogwater of droogte). Klimaatverandering en ruimtelijke ontwikkelingen maken dit systeem nog kwetsbaarder.

WAT BIEDEN WIJ:

- De koppeling van gezondheid en **waterkwaliteit** is een sterke en kansrijke combinatie. De waterpartners beschikken over **subsidies, innovatieprogramma's en netwerken** om te komen tot concrete maatregelen.
- De waterpartners zetten in op het verbeteren van de waterkwaliteit en biodiversiteit door het **terugdringen van nutriënten, chemische stoffen en plastic 'soep' in oppervlaktewater**. Dit kan in de vorm van preventieve maatregelen, maar uiteindelijk zelfs, indien dit niet anders kan met extra inspanning bij de afvalwaterzuiveringen en uiteindelijk bij de drinkwaterzuiveringen. Bij dit alles dient de preventieladder zoals voorgesteld in de Beleidsnota drinkwater gevolgd te worden. Hierdoor dragen de waterpartners bij aan het behalen van de doelstellingen op het gebied van gezondheid en de KRW.
- Daarnaast werken wij aan **bewustwording van het gebruik van drinkwater** en **stimuleren kleinschalige projecten** om vervuiling van grond- en oppervlaktewater tegen te gaan. Wij bieden kennis en kunde om samen met de provincie de doelstellingen te behalen.
- Kennis, data en expertise over de benodigde **bescherming van grond- en oppervlaktewaterbronnen voor drinkwater** en kennis en ervaring over de mogelijkheden van functiecombinaties
- Met de ervaringen rond **dijkversterkingen** hebben de waterpartners kennis van gebiedsprocessen en technische kennis. Wij onderzoeken **samen met gebiedspartners meekoppelkansen** voor onder andere recreatie, natuurontwikkeling en energie. De grote dijkversterkingen zijn de Lekdijk en de Grebbedijk

ENERGIETRANSITIE

De energietransitie vraagt om vergaande keuzes in de inrichting van onze fysieke leefomgeving. De focus ligt onder andere op de verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving en de duurzame opwekking van warmte en energie. Het Klimaatakkoord is de basis voor deze transitie. Rijk en provincie vragen nadrukkelijk om ruimte te maken voor de energietransitie. De waterpartners werken en denken mee aan deze transitie. Deze ambities zijn door de waterschappen vastgelegd in de greendeal energie.

Om de bodem en ondergrond in te zetten als energiebron zijn verschillende systemen beschikbaar. Deze systemen hebben ieder eigen risico's als het gaat om de kwaliteit van het grondwater. Deze risico's kunnen ook per locatie verschillen.

Voorbeelden zijn onder andere:

- het doorboren van de afdekkende, slecht doorlatende (klei)laag waardoor de beschermende functie van deze laag verdwijnt;
- het gebruik van vervuilende vloeistoffen in systemen, zoals glycoloplossing (ook wel bekend als antivries). Bij mogelijke lekkage raakt het grondwaterongeschikt voor de drinkwaterproductie;
- Opwarming van het grondwater als gevolg van aardwarmte wat negatieve effecten heeft op de kwaliteit van het grondwater.

De waterpartners werken op drie fronten aan de verduurzaming: duurzaam omgaan met energie, grondstoffen en de leefomgeving. Op al deze fronten zoeken we samenwerkingen.

WELKE UITDAGINGEN ZIEN WE:

- De uitwerking van de **regionale energiestrategie (RES)** bepaalt de energie-opgave waarvoor de regio's binnen de provincie Utrecht staan.
- Wij zien water als drager van **thermische energie**: dit betreft oppervlakte- en afvalwater. Het grootschalig productief maken van deze energie is nog een uitdaging.
- Het verminderen van energieverbruik en CO₂-uitstoot in relatie tot het waterbeheer. Met name **oxidatie van veen**, met bodemdaling als gevolg, is onderdeel van een breed maatschappelijk vraagstuk.
- De energieopgave in het teken van het spanningsveld “benutten en beschermen”: benutten als het gaat om die energie, beschermen als het gaat om **het beschermen van andere functies in de ondergrond zoals grondwater voor drinkwater**. Het gaat daarbij om invulling geven aan regionale en nationale opgaves en verantwoordelijkheden, zoals onder andere daar waar het om boringen (aardwarmte systemen) aangaat. Hierbij kan de Structuurvisie Ondergrond leidend zijn.

WAT BIEDEN WIJ:

- Rivieren en grotere oppervlaktewater zijn inzetbaar voor de **opwekking van thermische energie (TEO)**. Net als de thermische energie die ontstaat bij het zuiveringsproces van RWZI's (TEA). Wij onderzoeken samen met andere overheden of oppervlakte- en afvalwater in te zetten zijn als alternatieve energiebron.
- De waterpartners werken graag mee aan de realisatie van **zonne-energie op land of water** en willen waar mogelijk inzetten op meervoudig ruimtegebruik, bijvoorbeeld zonneweiden in combinatie met alternatieve teelten en waterberging. Hierbij wordt rekening gehouden met het instandhouden/vergroten van de biodiversiteit. Wij participeren in 'Living Labs'.
- In overleg met overheden, marktpartijen en bewoners initiatieven bieden wij ruimte voor **plaatsing van windmolens en zonnepanelen** op onze eigendommen (RWZI's en gemaalterreinen).
- De waterpartners zien kansen voor **energiebesparing op de honderden gemalen**. Dit kan door neerslagsverwachtingen en getijdebewegingen beter te koppelen aan het maalbeheer en door optimaal gebruik te maken van de waterbergingscapaciteit in het achterland. Daarnaast kan het energiegebruik efficiënter door gemalen te laten draaien als er veel **duurzaam opgewekte energie** beschikbaar is.

CIRCULAIRE ECONOMIE

Nederland werkt aan de transitie naar een circulaire economie, met als doel om in 2050 circulair te zijn. Er ontstaat steeds meer bewustzijn dat grondstoffen eindig zijn. Onze lineaire manier van denken over 'nemen-maken-weggoien' maakt plaats voor de circulaire economie waar voorkomen, verminderen, besparen en hergebruiken van grondstoffen en (drink) water centraal staat. Ook deze opgave vraagt om vergaande keuzes in de inrichting van onze fysieke leefomgeving. Op al deze fronten zoeken we samenwerkingen. De waterschappen kunnen de provincie ondersteunen met kennis over circulariteit, met name op het gebied van landbouw en de zuivering van afvalwater.

WELKE UITDAGINGEN ZIEN WE:

- Het **sluiten van kringlopen** in de landbouw. Dit leidt tot het terugdringen van nutriënten en bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater
- Het **terugwinnen van grondstoffen** uit de waterketen. Het grootschalig circuleren en vermarkten van grondstoffen is nog een uitdaging.
- De mogelijkheden van **waterbesparing** door meervoudig gebruik.
- Bewustwording over het feit dat ook water een grondstof is waar we zuinig op moeten zijn, en bewustwording dat er mogelijkheden zijn om ook **water circulair** (of tenminste recyclebaar) te gebruiken.

WAT BIEDEN WIJ:

- We streven naar **kringlooplandschappen** waarin we duurzaam omgaan met de bodem en niet afhankelijk zijn van de aanvoer van kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Dit vraagt om circulair landgebruik naar draagkracht van het bodem- en watersysteem.
- De **rioolwaterzuiveringen (RWZI's)** bieden kansen voor het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater, zoals cellulose en alginaten. In kleinschalige, lokale zuiveringen, wordt schoon water teruggewonnen uit de waterketen, en geleverd aan lokale watergebruikers of het watersysteem. In overleg met overheden en marktpartijen onderzoeken wij de mogelijkheden hiervoor.
- De andere regionale reststromen, komen samen in grote hubs waar **waterstof en grondstoffen** worden geproduceerd. Ons resterende zuiveringsslib zal worden omgevormd tot **biobrandstof** en lokaal worden ingezet als bron voor warmtenetten. Hiervoor zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met lokale en regionale partners.
- Sommige ontwikkelingen op het gebied van circulaire economie spelen wellicht pas op langere termijn, dus bieden wij kennis, innovatie en partnerschap. De waterpartners willen meedenken in het opzetten van bijvoorbeeld **onderzoeksprojecten**.
- Het **herstel en sluiten van waterkringlopen** waarbij we inzetten op;
 - het besparen van drink-, grond- en oppervlaktewater;
 - het hergebruik van water, daar waar het valt, en daarmee water langer vasthouden.

AMBITIEDOCUMENT
UTRECHTSE
WATERPARTNERS